

Taal: vaardigheid in groen beroepsonderwijs

Begin van een kentering

Richard, loonwerker in opleiding, komt met zijn shovel aan bij een opdrachtgever. – Dus ik moet hier de boel één meter afgraven? – Ja, begin maar een meter van de slootkant. – Maar het is toch mooier als ik de slootkant meeneem?

– Nee, die is speciaal ingezaaid voor een natuurlijke oever! – Oh, oké. Richard start het werk en zijn opdrachtgever vertrekt. Richard blijft een meter uit de slootkant, maar na de eerste schep beseft hij dat hij niet weet waar hij het afgegraven zand moet deponeren. Vergeten te vragen en geen mobiel nummer van zijn klant. Hij kiest voor een plek op een hoek van het terrein. Na afloop blijkt de klant juist de voorkeur gaf aan de andere hoek. De klant moppert en Richard moet de hele zandhoop verplaatsen.

Tom, vierdejaars niveau 4, verpest tijdens zijn stage bij een milieudienst bureau bijna een grote order van een belangrijke klant. Hij maakte in het mailverkeer namelijk een grapje met een medewerker dat deze verkeerd opvatte. Tom dacht dat dat wel kon, zijn baas grapte toch ook op die manier met de man? De baas kon het misverstand rechtbreien, het onderhandelen met de klant doet hij nu echter weer zelf.

Twee fictieve situaties die het belang laten zien van (het oefenen van) taalbeheersing en communicatie, van de uiteenlopende taalvaardigheden die je nodig hebt om beroepstaken goed uit te voeren. Richards docent heeft hem nooit laten zien hoe je zo'n gesprek voert. Hoe je in je eigen woorden helder samenvat wat de opdracht is en afspraken controleert. Wat de competentie 'bespreekt werkzaamheden' inhoudt. En, in Toms

geval, hoe je 'communiceert op passende wijze', zoals staat in de competentieprofielen.

Omhoog

"Als iemand taalvaardiger is, is succes in leren en in de maatschappij groter. Daar is men het over eens. Als dat het uitgangspunt is, dan neem je taal op in je beleid. Het is van belang dat aoc's een taalbeleid opzetten, waarin ze bepalen op welke manier ze de taalvaardigheid van de leerlingen willen vergroten." Dat zegt Geppie Bootsma, projectleider van de talengroep van APS. Maatschappij en politiek vinden dat de kennis weer moet worden opgeschroefd, het niveau van taal en rekenen moet omhoog. Met competentiegericht leren en de kwalificatiestructuur in het mbo ligt het accent nu op integratie van theorie en praktijk. Dus ook op integratie van Nederlands in de beroepspraktijk.

Geppie Bootsma schreef een beschouwing over Nederlands als voertaal in groene mbo-opleidingen en de beroepspraktijk. In haar stuk geeft ze de stand van zaken op de aoc's weer en aanbevelingen hoe je leerlingen aflevert die hun taalvaardigheid op niveau hebben. Een belangrijke informant voor Bootsma was en is Angelieke van Zoelen, een door de wol geverfde docent Nederlands op het Wellantcollege mbo in Houten en

voorzitter van de *community of practice* Nederlands, die valt onder de algemene cop, die bestaat naast de ‘werelden’-cop’s.

Kentering

Marja, docent Nederlands, staat er op het kleine aoc waar ze werkt alleen voor. Voor de taak om het niveau van alle leerlingen in kaart te brengen, om de taalzwakke leerlingen van bbl-niveau tot en met de niveau 4-leerlingen taalvaardig te maken op het vereiste niveau, om materiaal te ontwikkelen en om haar collega’s taalbewust te maken.

Natuurlijk, de situatie is op elke school weer anders. Deze beschrijving van de ‘eenzame’ docente geeft echter geen irreëel beeld van de dagelijkse werkelijkheid van veel docenten Nederlands en moderne vreemde talen, als die er al zijn op een (klein) aoc. Zij zwemmen zonder structureel overleg met vak- en andere

Zoelen. “In de beschrijvingen worden nu *rapporteren, een rapport schrijven en rapportage* door elkaar gebruikt, terwijl dat drie verschillende dingen zijn.” Dit maakt duidelijk dat docenten Nederlands hierbij betrekken een must is. Net als bij het beschrijven van de niveaus, bijvoorbeeld bij de competentie communiceren. Om welke gesprekken gaat het? Wat is het verschil tussen de niveaus? Dat gaat in de communicatie met de klant van klantvriendelijkheid, luisteren en doorverwijzen voor niveau 2 naar klantgerichtheid voor niveau 3 tot klantgedrevenheid voor niveau 4, geeft Van Zoelen als voorbeeld. Geppie Bootsma: “Als je de niveaus goed formuleert, kun je sturen op kwaliteit. Als je een norm stelt, kan de leerling groei aantonen. Momenteel is het zoeken. Hoe vertaal je dat in een opleiding? Wie moet er wát aan doen? Taal is communi-

een netwerk. In de digitale omgeving (Livelink) wordt nu nog weinig informatie uitgewisseld volgens Van Zoelen. De cop wil ontwikkeldagen organiseren om te (leren) werken met taaltaken, om leerarrangementen aan te vullen met geïntegreerde talige opdrachten en om beoordelingsmodellen te maken die ook voor niet-taaldocenten bruikbaar zijn. Enkele andere gewenste activiteiten zijn vakrichtingsdocenten en assessoren scholen in taalbewust handelen en met Aequor en Cito samenwerken aan de verbetering van kwalificatiedossiers, toetsing en examens.

Om taal goed op de kaart te zetten is een brede visie nodig, betoogt Geppie Bootsma in haar beschouwing. De schoolbesturen formuleren in een taalbeleid wat de positie is van Nederlands en de moderne vreemde talen binnen een aoc. De locatiedirecties maken een taalbeleidsplan en faciliteren.

Een mogelijkheid is een taalcoach aanstellen, een expert voor collega’s op de aoc-vestiging(en). Deze taaldocent heeft een duidelijke plek en is spin in het web bij het ontwikkelen en vergroten van taalvaardigheid, en is er dus niet alleen ‘voor het vak Nederlands’.

‘Het is van belang dat aoc’s een taalbeleid opzetten, waarin ze bepalen op welke manier ze de taalvaardigheid van de leerlingen willen vergroten.’

collega’s, ze moeten elk zelf het wiel uitvinden, met nauwelijks aoc-brede of landelijke uitwisseling, afspraken en lesmateriaal. Dat was tot aan de aoc-vorming nog anders, met een jaarlijkse driedaagse werkconferentie voor docenten Nederlands, waar volop toetsen, materiaal ervaringen werden gemaakt en uitgewisseld.

Nu is er een kentering gaande die naar Bootsma en Van Zoelen hopen een einde betekent van de onduidelijke rol en het stiefkindschap van het Nederlands. Enkele officiële documenten omschrijven de kwalificatie-eisen en niveaus, zoals het Raamwerk Nederlands (2007) waarin taalvaardigheidniveaus staan beschreven. “Aan de hand hiervan moeten we per kwalificatiedossier taaltaken omschrijven, toegespitst op het beroep. Dat is iets wat nauw luistert”, zegt Van

catie, meer dan lezen en schrijven, spelling en grammatica. Met name spreken en luisteren is in veel beroepen belangrijk. Dit stalten bij de docent Nederlands is niet genoeg, dan blijven leerlingen en collega’s het als een apart vak zien.

Plek

Er zijn en worden nu zaken in gang gezet rond het verhogen van de kwaliteit van taalvaardigheid, zoals de invoer van referentieniveaus. Een ander voorbeeld is de ontwikkeling van toetsen voor taal in groen mbo in het project Creta, van de AOC Raad, Cito en enkele aoc’s (zie vgo 10, 2009). Er zijn algemene steunpunten als www.marktplaats.mbo, www.steunpunttaalenrekenen.nl en www.taalinmbo.kennisnet.nl.

De cop Nederlands heeft een start gemaakt met het nieuw leven inblazen van

Taalbewust

Na overleg tussen Van Zoelen, Bootsma en de Wellant-directie gaat dit aoc op vijf locaties taalcoaches inzetten. Wat zij precies gaan doen en hoe wordt in de loop van komend schooljaar gezamenlijk vastgesteld. “Een hele klus, met de vele kwalificatiedossiers en de grote diversiteit in opleidingen en richtingen en wat deze vragen aan communicatie en taalvaardigheid”, zegt Angelieke van Zoelen. Zij hoopt in elk geval een pilot te ontwikkelen waarvan alle aoc’s kunnen profiteren.

“Bureau Taal liet op een Wellantbrede mbo-studiedag onlangs zien dat een tekst op B1-niveau voor leerlingen én docenten prettig leesbaar is, maar dat we als docenten veelal schrijven en spreken op C-1 niveau. Geen wonder dat leerlingen vaak niet snappen wat we bedoelen.”

In het competentiegericht onderwijs kun je taaltaken koppelen aan beroepsvaardigheden en -taken, op de verschil-

Projectleider van de talentgroep van APS, Geppie Bootsma van APS

lende niveaus. Dat is mooi, vindt Geppie Bootsma. “Ideaal zou zijn als de docent Nederlands dat leerlingen leert goed te doen. Positieve, ofwel correctieve feedback, leren de goede woorden te gebruiken, juist op de werkplek is heel belangrijk. Maar al die verslagen maken hebben ze voor hun beroep niet nodig.” Bij het geïntegreerd aanbieden van taal is

Voorzitter van de community of practice Nederlands, Angelieke van Zoelen

het van belang dat vakdocent en docent Nederlands elkaar aanvullen en samenwerken aan het beschrijven van taaltaken. Ze weten beiden wie wat aanleert en hoe. Wat vraagt het beroep en wat hebben de leerlingen nodig aan taalvaardigheden om te kunnen leren? “Je moet goede voorbeelden zien om taal te kunnen ontwikkelen. Als vakrich-

tingsdocent bewust zijn dat je met taal bezig bent. Alle mensen in de schoolorganisatie zijn daarvoor nodig. Plus de maatschappelijke noodzaak van taalontwikkeling bij alle leerlingen. Dat komt nu bij elkaar.” □